

Ferie, frihed og stress

af Jens Ulrich, ph.d. og samfundsforsker ved Aalborg Universitet og indehaver af kursus- og konsulentvirksomheden Agora Consult (agora@agoracon.dk).

Artiklen er hentet fra www.agoracon.dk. Artiklen kan frit citeres med kildeangivelse efter gældende regler. Artiklen er oprindeligt trykt som kronik i Nordjyske Stiftstidende

Synopsis: *Vi har fået flere og flere valg. Men er flere valg nødvendigvis kun et gode? Med eksempler hentet fra en ferieplanlægning, som vi alle kan nikke mere eller mindre genkendende til, vises der i artiklen, vores mange valgmuligheder også har en skyggeside.*

Vi lever i en tid, hvor vi ikke længere er bundet af traditioner og rutiner - i det mindste ikke i samme grad, som det tidligere har været tilfældet. Vi vælger selv vores uddannelse, vores børns skole, sygehuset hvor vi skal opereres, Tv-kanalerne som passer til vores individuelle behov osv.

Gennem alle disse valg vælger vi også den måde, vi vil leve på, ja hele den måde, som vi former vores selvforståelse og identitet på. Dette er en erfaring, som de fleste af os kan nikke genkendende til, og samtidig er det en udvikling, som stort set alle sociologer kan skrive under på.

Spørgsmålet er imidlertid, om vi gennem alle disse valg er blevet mere frie. Er valgfrihed ensbetydende med frihed? Er vi ikke som moderne mennesker fanget ind af et nyt spind af begrænsninger? Er de gamle begrænsninger som lå i traditionerne og rutinerne ikke blot blevet afløst af andre begrænsninger?

Der ligger eksempelvis en klar begrænsning i, at vi altid er tvunget til at planlægge vores liv. Vi kan aldrig holde fri. Vi kan aldrig stå af planlægningsræset. Vi må altid forholde os til et utal af valgsituationer. Ferien står for døren og den årlige ferieplanlægningen er et rigtig godt eksempel på, hvordan planlægningen af vores liv kræver et ganske veludviklet planlægningsgen.

Industriferien er ikke længere styrende for vores ferieplanlægning. Flere og flere vælger selv, hvornår på året den surt optjente ferie skal placeres. Og her starter planlægningsræset for alvor. Der er mange hensyn at tage. Selv om vi frit kan vælge at placere vores ferieuger, så er det nødvendigt at planlægge med kolleger, hvornår ferien bedst lader sig placere. Vi er vel ansvarsfulde medarbejdere, så vi føler os også forpligtet på, at medvirke til at kontoret eller virksomheden ikke står uden bemanding, hvis der nu skulle løbe nye ordrer eller nye spændende opgaver ind i sommerheden. Så den første store udfordring til planlægningsgenet ligger i at få samstemt feriekalenderen med kollegernes.

Og så skulle man tro at selve planlægningen af ferietidspunktet skulle være på plads, men nej! Ikke så snart er puslespillet på arbejdspladsen gået op, før nye planlægningsudfordringer på hjemmefronten melder sig. Det viser sig selvfølgelig, at ens samlever også har været igennem et større planlægningshelvede på arbejdspladsen. Resultatet er næsten givet på forhånd. Familiens ferieplanlægning passer ikke sammen. Kun to af de tre uger falder på samme tid, og man må tilbage på kontoret og prøve at give kollegerne en forståelse for, at posen må rystes på ny, så en ny og bedre ferieplan kan se dagens lys.

Skulle dette mod alle odds lykkes, så vil der hurtigt tone sig nye forhindringer op i horisonten. Selvfølgelig havde man glemt, at man for to år siden var med til at beslutte, at børnenes børnehaver skulle holde lukket to uger i juli. Da man selv sad med i børnehavens bestyrelse var det en oplagt løsning, når man i rationaliseringens og effektiviseringens hellige navn skulle sikre,

at de små poder på trods af kommunens nedskæringer stadig fik et rimeligt indhold i hverdagen. Altså, tilbage til planlægningsbordet.

Har man ældre børn, som tager på ferie uden deres forældre, så skal sommerferieplanerne selvfølgelig også samstemmes med deres tur med fodboldklubben, den årlige spejderlejr eller, hvis børnene er lidt ældre, så med Roskildefestivalen eller den lokale sommerfest. Her kunne man godt springe ind og sige, at hvis de større børn har lyst til at tage med på ferie, så må de jo prioritere! Og Roskildefestivalen kommer også igen til næste år og det er sikkert heller ikke sidste gang, at Metallica spiller i Danmark. Men her er det hele årets sammenspillede dårlige samvittighed kommer på banen. Inderst inde ved man godt, at det er den store, der er blevet svigtet, når den fortravlede dagligdag skulle planlægges. Man var selvfølgelig nødt til at køre Sine på 7 år til dans, og så måtte Per på 17 tage sin guitar på ryggen og selv stå for at cykle hen til øvelokalet. Så nu hvor der endelig er ferie, så skal Per da mærke, at han trods sine 17 år stadig regnes som fuldgældigt medlem af familien. Altså, planlægningen må også tage hensyn til Pers ønsker.

I vore dage hører skilsmisseg familier jo ikke sjældenheden til. Og skulle man være i denne båd, så melder der sig nye rædselsscenerier for planlægningsgenet. Vi er jo moderne forældre, så det er vigtigt at børnene også ser deres biologiske ophav. Og når ex'en så lige har bestilt en tur til Euro Disneyland midt i den planlagte ferie, så stiger frekvensen af grå hår pludselig voldsomt.

Skulle den hypotetiske situation oprinde, hvor alle brikkerne i puslespillet er gået op, så skulle man måske tro, at planlægningsgenet endelig kunne få fred. Men nej. Her starter en række nye udfordringer. Hvad skal ferien så bruges til? Skal vi ud at rejse? Skal vi tage en stille og rolig uge i et lejet sommerhus på Fanø, så vi rigtig kan få snakket sammen og indhente noget af det forsømte fra den travle hverdag - måske kunne vi igen få lidt fælles familieidentitet banket op? Eller skal vi blive hjemme og ordne nogle af alle de projekter på huset, som vi har påbegyndt i løbet af året, men ikke haft tid til at færdiggøre?

Valget falder måske på udenlandsrejsen - man skal jo også forkæle sig selv bare engang imellem. En hurtig surftur på internettet bekræfter imidlertid, at perioden med charterferier på Mallorca, hvor den sagnomspundne grisefest var turens absolutte højdepunkt, er en saga blot. Konzeptrejsernes tid er forbi og vi søger ferieløsninger, som passer netop til vores individuelle ønsker. Der skal altså planlægges igen. Er det aktivferien på La Santa Sport? Er det hus i Sydfrankrig, kombineret med at far og ældste skud på stammen kan se Alpe d'Huez-etapen af årets Tour de France? Er det solferien i det græske øhav? Eller er det...

Kør selv ferien er nu nummer ét! Her er man ikke bundet af stram ferieplanlægning, men kan tage en dag af gangen og se hvad syden bringer. Første planlægningshindring er selvfølgelig vejret. Meteorologernes beregninger er efterhånden så pålidelige, at det er muligt at spå om fremtidens vejr. Og hvem har lyst til at køre rundt i Sydfrankrig i øsende regnvejr? Og nu hvor vi er ved det med at køre, så er det jo også helt umuligt at køre igennem Tyskland om sommeren. Dette lange land, som jo kun er til gennemkørsel, er et sandt helvede af færdselsuheld, sommertrafik og myldretid. Men også her er der mulighed for at sætte planlægningsgenet i spil. Et par klik med musen på nettet og det skulle være muligt at få en pålidelig guidning om såvel rute som hensigtsmæssigt kørselstidspunkt - vi skulle jo gerne planlægge en kørselsrute, hvor vi undgår at blive fanget ind af campingfolkets 70 km/t!

Vi er nu nået ned gennem Tyskland, og det turde stå klart for enhver, at planlægningsudfordringerne på ingen måde hører op blot fordi feriens bestemmelsessted er lige om hjørnet. Hvilken restaurant skal der spises på? Hvilke seværdigheder skal aflægges besøg? Skal ungerne have lov til at være senere oppe end de plejer, nu hvor det er ferie? Skal vi på museum, skal vi til stranden eller skal vi besøge det lokale vinslot? Og er det nu også rimeligt, at hele familien skal lade sig styre af, at en flok gale mænd har valgt af forcere et af Europas højeste bjerge på cykel? Selv om man kun ser et ganske kort glimt af Riis' ryttere, så går der jo hurtigt to dage af den i forvejen alt for korte ferie! Nej, om nogen, så er det ikke planlægningsgenet, der kan se frem til sommerferie.

Det kan godt være, at vi har fået større valgfrihed og at traditioner og rutiner ikke lænere er styrende for vores ferie og liv i det hele taget. Men der er ingen tvivl om, at den moderne verdens mangfoldighed af valgsituationer sætter nye grænser for vores frihed. Vi er pisket til at vælge. Og vi er pisket til at planlægge, hvordan vores valg kan forenes med andres valg. Og dette er selvfølgelig en betingelse, som rækker langt videre end til den årlige sommerferieplanlægning.

Er vores mange valgmuligheder da købt for dyrt? Var det mon nemmere dengang, hvor man var dikteret af industriferien og hvor forårets kollektive lønforhandlinger var udslagsgivende for, om ferien skulle tilbringes i kolonihaven eller på charterferie med Jensens fra kortklubben? Der er sikkert ikke mange af os, der vil sælge vores nyvundne frihed fra traditionernes og rutinernes snærende bånd. Men måske skulle der planlægges en lun sommeraften på terrassen, hvor ungerne var lagt i seng og den gode rødvin trukket op, og hvor der kunne blive lejlighed til en fælles spekuleren over, hvilken rolle planlægningsgenet skal have i styringen af vores moderne liv?

God sommer!